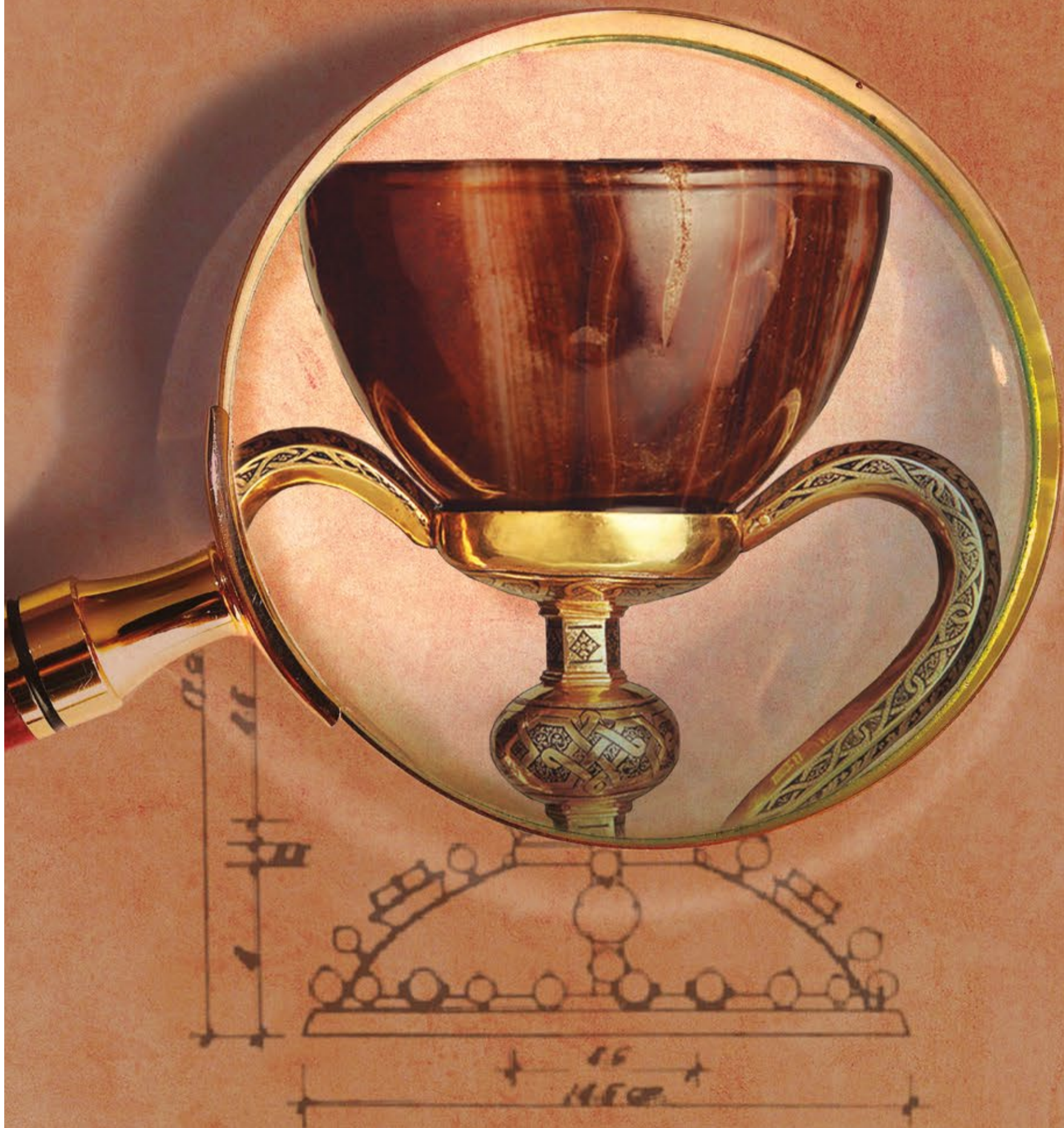

katholiek nieuwsblad

Aperite portas Redemptori

OP ZOEK NAAR DE GRAAL
SPOREN VAN HET
HEILIGE IN VALENCIA

P. 8-11

reportage

Neem en drink Op zoek naar de Heilige Graal

DOOR **LUUK VAN DEN EINDEN**

Als de Heilige Graal ergens staat, dan is het in Valencia. De beker waar Jezus tijdens het Laatste Avondmaal uit dronk, heeft zijn sporen nagelaten in de streek rondom Valencia en zijn stempel op de stad zelf gedrukt.

De kerk van San Juan del Hospital is een sobere, dertiende-eeuwse cisterciënzer kerk. | Foto: Visit Valencia - David Rota

De Kerk heeft de graal van Valencia nooit erkend, maar de laatste drie pausen lijken hem als authentiek te beschouwen

De Ermita de la Sang in Sagunto, waar de oplettende bezoeker sporen van de Heilige Graal ontdekt. | Foto: Comunitat Valenciana

Met alle historische bekers waarvan wordt beweerd dat Jezus die in een Jeruzalemse bovenzaal aan zijn lippen heeft gezet, zijn aardig wat vitrinekasten te vullen. De meest realistische claim komt misschien wel uit Valencia. In de kathedraal van die Spaanse stad staat een kelk die in ieder geval aan alle archeologische vereisten voldoet. "De beker in de kathedraal stamt uit de vierde tot de eerste eeuw voor Christus", legt onderzoekster en schrijfster Alicia Palazón uit. "Alleen het bovenste deel van de graal, vervaardigd uit agaat (een halfedelsteen, red.), is de oorspron-

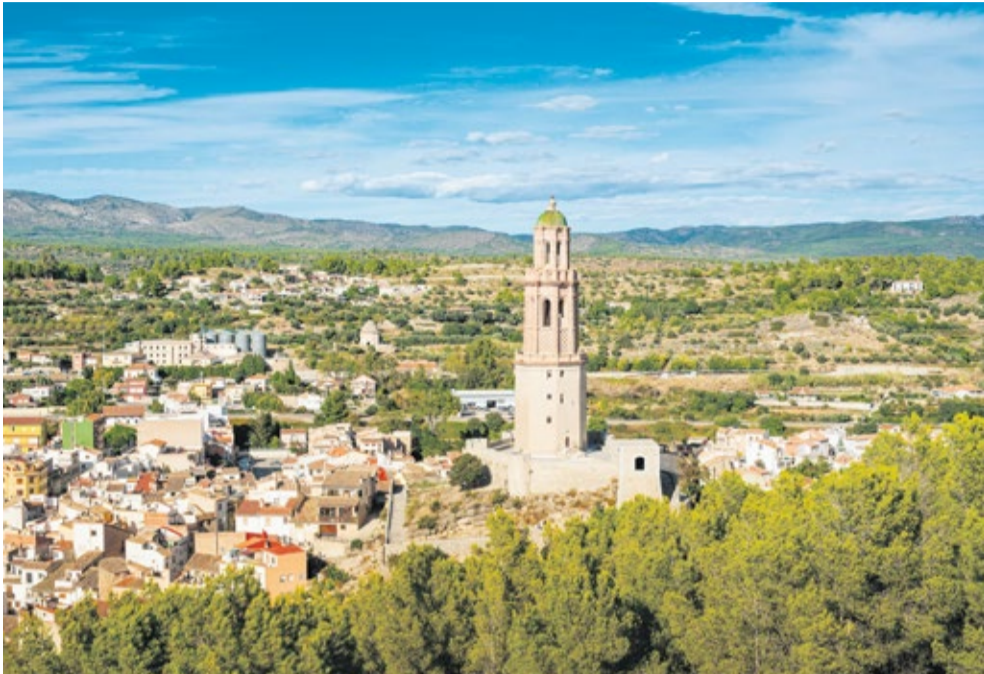
kelijke beker; de gouden versierselen zijn in de elfde eeuw toegevoegd." De Kerk heeft de graal van Valencia nooit officieel erkend, maar de laatste drie pausen lijken de graal wel als authentiek te beschouwen. Zowel Johannes Paulus II als Benedictus XVI gebruikte de kelk in de Eucharistieviering tijdens hun bezoeken aan de stad. En paus Franciscus gaf Valencia toestemming om iedere vijf jaar een jubeljaar ter ere van de Heilige Graal te houden. Over hoe de graal vanuit Jeruzalem aan de andere kant van de Middellandse Zee verzeild is geraakt, doen verschillende

verhalen de ronde. Volgens de overlevering nam Petrus de beker mee naar Rome, waar deze ook gebruikt werd tijdens Eucharistievieringen. In de derde eeuw, tijdens de zwartste dagen van de christenvervolgingen, liet de heilige Laurentius de graal naar het Iberisch Schiereiland brengen.

OORLOGSSTEUN

De graal verbleef enkele eeuwen in het bergachtige noorden van de regio Aragón, waar de kelk regelmatig verhuisde om uit handen van de islamitische Moren te blijven. In latere eeuwen

verbleef hij in Zaragoza en Barcelona. Uiteindelijk werd de Heilige Graal in 1437 in de kathedraal van Valencia geplaatst in opdracht van koning Alfons de Grootmoedige. De reden van die schenking is heel wat prozaïscher dan de rest van de geschiedenis van de kelk: koning Alfons schonk die aan de kathedraal vanwege de financiële steun die Valencia hem had geboden voor zijn oorlog tegen Napels. Bijzonder is dat de route die de graal aflegde naar zijn definitieve bestemming in Valencia bewaard is gebleven en nog altijd te volgen is. De route loopt deels gelijk aan een middeleeuwse bedevaar-

In Jérica is de typische gemengd islamitisch-christelijke bouwstijl zichtbaar. | Foto: Visit Valencia - David Rota

De renaissance-fresco's in de kathedraal van Valencia zijn weer zichtbaar. | Foto: Visit Valencia - Angel Bermejo

Een boeteprocessie tijdens de Goede Week. | Foto: Visit Valencia

De relik van de heilige Vincentius van Zaragoza wordt door velen vereerd. | Foto: Visit Valencia - Mike Water

troute; de kathedraal van Valencia was in die tijd al een belangrijke bestemming voor pelgrims die de relik van de heilige Vincentius van Zaragoza wilden bezoeken. De relik, een door folteringenvormde hand, is nog altijd uitgesteld in de kathedraal.

In de autonome regio Valencia is Jérica de eerste plaats op de graalroute die een bezoek waard is. Tijdens de Spaanse Burgeroorlog (1936-1939) werd uitgevochten, waren kerken vaak het doelwit van plundering en brandstichting door de antireligieuze Republikeinen. Kerkelijke kunstschaten werden geroofd om de oorlog te bekostigen. Ook de kerk van Jérica werd slachtoffer van plunderaars, maar enkele waardevolle stukken konden gered worden, zoals een gotisch altaarstuk uit 1431 met daarop een voorstelling van de heilige Joris en een veertiende-eeuws Mariabeeld.

In Jérica en andere plaatsen op de route zijn voorbeelden te vinden van de mudejarstijl, een bouwstijl die uitsluitend in Spanje voorkomt. Deze ontstond in de

tijd van de *reconquista*, de periode waarin christelijke koningen het schiereiland op de Moren veroverden. In de mudejarstijl komen islamitische en christelijke kunstvormen samen: de klokkentoren van Jérica is daar met zijn boogjes en bijzondere metselwerk een fraai voorbeeld van. Na Jérica bezocht de graal Sagunto, een stad in de schaduw van een kolossale Romeinse heuvelburcht. Sagunto telt negen achttiende-eeuwse *ermitas*. Bij deze barokke kapellen, die aan verschillende heiligen gewijd zijn, is de deur doorgaans op slot, maar kunnen gelovigen wel via ruitjes in de deur naar binnen kijken. Op de trappen van een *ermita* zijn regelmatig brandende waxinelichtjes te vinden. Je moet dan ook niet vreemd opkijken wanneer je er iemand voor een gesloten deur ziet bidden.

DE GRAAL OP HET SPOOR

De belangrijkste *ermita* van Sagunto is de Ermita de la Sang. Hier worden de beeldengroepen bewaard die tijdens de Goede Week in processies door de

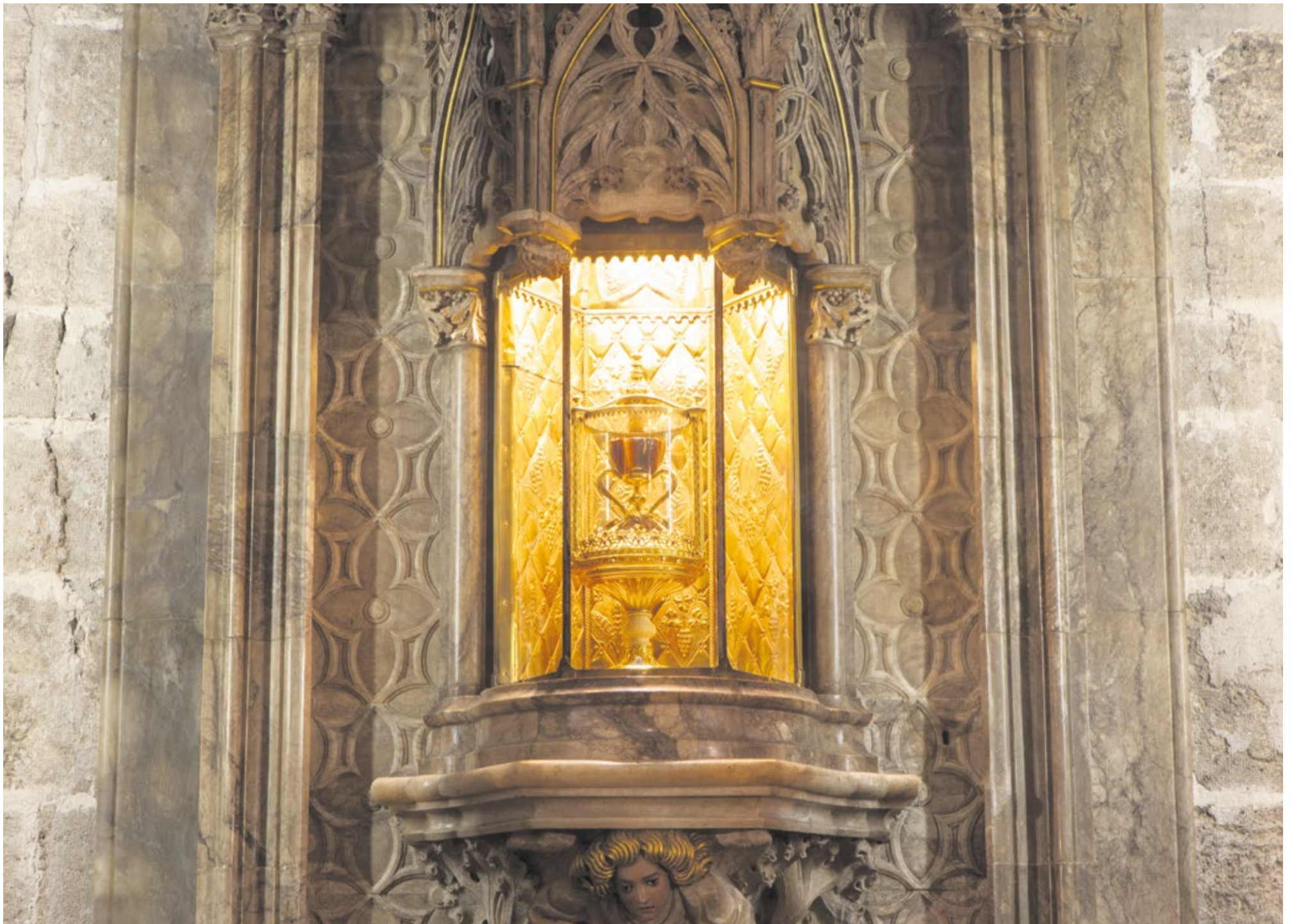
stad gedragen worden. Ze stellen vaak heiligen voor – een indrukwekkend Mariabeeld vult het blikveld van wie zijn neus tegen het ruitje in de deur drukt – en vertonen ook passiescènes, waarbij de makers dramatische gezichtsuitdrukkingen – tot op het groteske af – niet geschuwd hebben.

In tegenstelling tot de andere *ermitas* is de Ermita de la Sang wel regelmatig toegankelijk. Bezoekers met oog voor detail kunnen hier ontdekken dat ze de Heilige Graal op het spoor zijn. Het plafondfresco boven het altaar stelt Christus op de Olijfberg voor. Schilder José Vergara heeft de beker waarvan Jezus bidt dat die Hem mag voorbijgaan, gemodelleerd naar de kelk in de kathedraal van Valencia.

Romaans, gotiek, barok: eenmaal in de stad blijkt dat Valencia iedere liefhebber van kerkarchitectuur wel iets te bieden heeft. Wie een rondje om de kathedraal loopt, krijgt door de drie ingangen een goed inzicht in het verschil tussen deze stijlen. De oudste poort is romaans en versierd met de gebeeldhoude hoofd-

jes van verschillende echtparen, waarvan onderzoekers vermoeden dat het om rijke geldschietters voor de bouw van de kathedraal gaat. De gotische poort toont verschillende apostelen. Het uitbundigst versierd is de barokke poort, de huidige hoofdingang.

De Catedral de Santa María de València – La Seu in de volksmond – is tussen de veertiende en achttiende eeuw gebouwd op de grondvesten van een moskee. Boven het altaar zijn recent teruggevonden plafondfresco's in renaissancestijl te zien. In de zeventiende eeuw werden die onder een laag goud verborgen: een typische gewoonte uit de hoogtijdagen van de barok. Tegenover de relik van de heilige Vincentius staat een Mariabeeld dat nog altijd een rol speelt bij een Valenciaanse zwangerschapstraditie: in de negende maand van hun verwachting lopen vrouwen al biddend negen rondes door de kathedraal. Ook hangen in de kathedraal twee werken van de befaamde schilder Francisco Goya: twee voorstellingen uit het leven van de hei-

De Heilige Graal in de kathedraal van Valencia. | Foto: Visit Valencia - Mike Water

lige Franciscus Borgia, generaal-overste van de jezuïeten.

De Heilige Graal beschikt over een eigen kapel, waar de beker sinds 1916 achter glas zichtbaar is. Hoewel alleen pausen de graal tijdens de Eucharistie gebruiken, wordt deze wel twee keer per jaar uitgesteld op het altaar van de kapel, op Witte Donderdag en op de laatste donderdag van oktober.

IN EEN KOEKTROMMEL

De enige priester die die taak mag uitvoeren, is Alvaro Almenar. "Het is een grote verantwoordelijkheid, dus ik zorg dat ik altijd schone handen heb en rustig ben", vertelt hij. "Het agaat waaruit de kelk bestaat, is maar drie millimeter dik en dus ontzettend kwetsbaar." In 1744 liet de dienstdoende priester de graal vallen, waarbij een stukje van de rand afbrak. Het verhaal gaat dat hij daardoor zo van slag was, dat hij drie dagen later overleed. Angst dat hem hetzelfde overkomt, voelt Almenar niet wanneer hij de kelk in zijn handen

heeft. Hij voelt vooral veel ontzag, zegt hij: "Het is voor mij heel speciaal dat ik de beker van Christus mag aanraken. Omdat ik een zondaar ben, ben ik dat eigenlijk niet waard."

Sinds de vijftiende eeuw heeft de graal de kathedraal nooit meer verlaten, op enkele uitzonderingen na. Tijdens de oorlog tegen Napoleon werd de graal bijvoorbeeld naar Mallorca geëvacueerd. Ook tijdens de Spaanse Burgeroorlog was de beker niet veilig in de kathedraal. In Aula Grial, een aan de graal gewijd museum in Valencia, wordt die geschiedenis in een tentoonstelling belicht.

"De Heilige Graal werd uit Republikeinse handen gehouden door hem bij gewone gelovigen in bewaring te geven", aldus onderzoekster Alicia Palazón, werkzaam bij Aula Grial. "Eenvoudige mensen zetten hun leven op het spel voor de graal, die in die periode op creatieve manieren verborgen bleef. Zo zat de Heilige Graal een tijdje in een koektrommel verstopt."

Naast de kathedraal staan er in Valencia nog talrijke kerken die de moeite van een bezoek waard zijn. De Virgen de los Desamparados-basiliek is gewijd aan de Maagd van de Machtelozen, de beschermheilige van Valencia. Valencianen lopen hier de hele dag door binnen om even bij hun gekoesterde Maagd te verpozen, maar ook wanneer de deuren van deze imposante barokkerk 's nachts gesloten zijn, kunnen ze bij haar terecht: de basiliek heeft net zo'n deur met een ruitje als de *ermita's* van Sagunto.

Ook de San Nicoláskerk is een bezoek waard, zowel voor de bewonderaars van kunstschaten als voor wie behoefte heeft aan gebed, want eucharistische aanbidding is hier mogelijk. Ten slotte mag een bezoek aan de oudste kerk van Valencia niet ontbreken. San Juan del Hospital werd in de dertiende eeuw gebouwd door koning Jakobus I van Aragón, nadat hij Valencia op de Moren had veroverd. Bij het begin van de bouw hanteerde men de

romaanse stijl, maar uiteindelijk is de kerk in gotische stijl afgerond.

San Juan del Hospital was in handen van cisterciënzer monniken en daarom heel sober, maar onderzoekers hebben in een van de zijkapellen toch muurschilderingen gevonden.

"Deze versieringen zijn uniek in Valencia", vertelt archeologe Mar Sabaté Lerín, die heeft meegewerkt aan de restauratie van de schilderingen. "Ze zijn vlak na de bouw van de kerk aangebracht. Nergens anders in de stad zijn dergelijke wandschilderingen nog te vinden."

De schilderingen tonen Christus, de aartsengel Michaël en het sterrenbeeld de noorderkroon. "Tegenwoordig bestaat dat uit zes sterren, maar op deze muur zijn het er zeven", zegt Sabaté Lerín. "In de voorbije eeuwen is één van die sterren uitgedoofd. Deze kerk toont ons niet alleen de geschiedenis van Valencia, maar zelfs de geschiedenis van iets dat groter is dan wijzelf." ●